

શ્રીમાઠી સાર્થક સુચના.

વિદ્યા વિષે. અંક ૧ લો.

૫૫

કુહો.

જ્ઞાન વધે વિદ્યા વડે, વધે સભા સતમાન;

મુણીજનમાં ગણના કરે, જ્યાં મુણીજન મુમાંન. ૧

આજ કેટલાં વર્ષે થયાં આપણા દેશની, દરેક સા-
તીઓમાં દિનપ્રતિદિન નવા નવા સુધારા, વખતને
અનુસરોને થતા જાય છે. અને વારંવાર કેવી મીઠીગો
બરાય છે, તથા બાપણો યાય છે. એવું કરવામાં મારા
સાતી અંધુઓ ક્યારે પોતાની હોંશ ખતાવશે અને કરશે.
તે જોવાને ઇન્તેજન રહ્યું. હું એક સ્વજ્ઞાતી અલ્પજન બા-
પુઓ આપણે બરતખંડની બુમી ઉપર હજી સુધી લાંબી
સોડવાળી સુતેલા બરનીદ્રામાં બરપૂર છીએ. પણ સુ-
ધારાનો સુરજ સઘળે પોતાના તેજથી ઝલઝલાટ કરી રહ્યો
છે. સકળ તીમીર હરણ કર્યું છે. સકળ સજ્જનો પોતપો-
તાની, સ્વજ્ઞાતીનું તથા ખીજનું હિત વીચારી, ખનતા
ઉપાયોની યોજના કરવા તત્પર થઈ રહ્યા છે. તેમજતાં
આપણે હજી સુધી સુસ્ત થઈ બેસી રહ્યા, અને હવે પછી
પણ બેસી રહેવું, એ મને દુરસ્ત લાગતું નથી. ખીજ સ-
જ્જનોના ઉદ્યોગશી ધનકારાની પડખાથી કેટલાક સ્વ-
જ્ઞાતીલા સજ્જનો જાગીને ઉદ્યમે વળગી પડ્યા છે તથા
જે આજમ ની

મારી નમૂનાપૂર્વક વિનંતિ છે કે હવે પ્રાતઃકાળનો સમયનો વહી ગયો, અને આપણે બધાથી ઘણાજ પાછળ પડી ગયા છીએ, માટે ઘણીજ ત્વરાથી આપણે સઘળાની બરાબર થવા યોજના કરવી જોઈએ. રાજેશી મી. મુળશંકરભાઈના સુચનાપત્રપરથી મારા સ્વસાતીલા સંબંધનોની સેવામાં આ એક ટુંક વિષયનો પ્રારંભ કર્યું.

આપણા પુર્વજો કરતાં આપણે હાલ ઘણીજ નબળી સ્થિતિમાં આવી ગયા છીએ, અને બધી જ્ઞાન ઇંદ્રીઓ સ્તબ્ધ બની ગઈ છે. છેક નીરમાલ થઈ ગયા છીએ. માટે હવે જાગ્રત થઈ આગસને એક ઉંડા કુવામાં પુરી નાઓ, અને સર્વત્ર સુમિસ્ત્રક થાઓ.

આપણા વૃદ્ધ પૂર્વજો કેવા વિદ્વાન, ઉદ્યોગી, નીરોગી અને હાલના કરતાં તેઓ નીતીવાન અને જ્ઞાની હતા, તેઓ વોદ્ધતામાં સર્વોત્તમ એટલે પંક્તી ધરાવતા, અને કાશી જેવા મહાન ક્ષેત્રમાં પણ વખાણ પામતા હતા. અને હાલના વખતમાં તો કમાઈખાવા જોઈલું શીખ્યા એટલે બધું, આવી રીતનું થવાથી દીનપ્રતીદીન વીદ્યાનો નાશ થતો જાય છે. અને વીદ્યા ગઈ એટલે તેની પાછળ બધુંજ ગયું. માટે જો તે રીતે, તન, મન, ને ધનથી બને એટલા પ્રયત્ન કરવાં, કે જો તે રીતે વીદ્યામાં વૃદ્ધિ થાય.

આપણે ઘેર લગ્ન બીગેરે બીજાં પ્રસ્તુત આવેછે ત્યારે ઘણી ઉલટની સાથે નાતવરા કરવામાં હાંશ બતાવીએ છીએ. અને ચાર પૈશા જાસ્તી થાય તેની દરકાર ન રાખી. આ પ્રાણ ગાળે તેમ કરવામાં બહુ ખર્ચ

રકમ વાવરી ઉદારતા બતાવવામાં જરા લેશ પણ વીચાર કરતા નથી, (કેટલાક કરજ કરેછે) પણ એવું કરવામાં જે ગૃહસ્થો બહુ માન સમજેછે, તેઓને ઘણી આજીવન સાથે નમ્રતા પૂર્વક વીનંતી છે કે, પોતીકા બાળકની અને પોતીકા સ્વસ્થાતી તનુભેની આખી જીંદગીનું સાફલ્ય યાય એવું કરવામાં કદાપી આનાકાની કરશે નહીં.

દરેક સ્થળમાં સગ્ગજનોએ એકઠા મળી સ્વસ્થાતીના છોકરાઓને વિદ્યા બજાવવામાં મદદ કરવા માટે એક ફંડ ઉભુ કરવું જોઈએ. અને તે ફંડના વ્યાજના નાણામાંથી, સ્વસ્થાતીના શીશ્યોઓને બજાવવામાં વ્યાજખી ઉપયોગ કરવો કે નથી તેઓને હંચી પંક્તિનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત થાય, અને નીરવ્યોગપણું, નીરવનતા વીગેરે નાથ પામે. (મારું કહેવું એમ નથી કે તમે સઘળા વેદ વીદ્યા મુકી દોને સરકારી નિશાજોનું કે ઇંગ્લેન્ડ બહારી બી. એ. ન એલ. એલ. બી. યાઓ. ઇંગ્લેન્ડમાં દરેક ગૃહસ્થ નીપુણ હોવો જોઈએ. “હોડી હંકારવાથી તે રાજ્ય પ્રકરણ બાબત સુધી” તેમ તમે પણ વખત અમુલ્ય છે એમ ધારણા તો બધી વીદ્યાઓમાં પ્રવીણ થણા, તમે યાત્રીક થણા, તમે બાકરણી થણા, તમે વેદ થણા, તમે વેદીઆ થણા ને તમે જ ખારીસ્ટર થણા, જો તમે ખરી જ્ઞાનક રાખણા તો બધી વિદ્યામાં પ્રવીણ થણા, અને આજસુ થઈને બેસી રહેણા તો ગમાર ઊઠ પણ રહેશોજ, મારો એટલોતો હેતુ છેજ કે તમે સદ્વિદ્યા જે વેદ તેને એક કેવા કંઠમાં ઉપયોગમાં લોજો. તેમ ન કરતાં તે બાબત

દુરસ્ત લાગતું નથી. સામજે કહ્યું છે કે “વાચક તરણથી
 તુચ્છ” તે સાચું છે. તમે વેદ માત્ર કોઈ પાસે જાઓ ને
 પેદોક્ત મંત્રથી વાચના કરો તે વખત પેલો સામો માણસ
 નાર્તીક વચન બોલે, તો એ બધું અપમાન પેલા વેદને-
 જ છે. માટે મારા ધારવા મુજબ દુરસ્ત નથી, જુનાઘડ
 વાળા ઓકુજી જાણને મુંબઈવાળા ગટલાલજી મહારાજ
 બીગેરે એઓ કેવા વિદ્વાન છે. તેમ તમે વેદ વીધા બહો.
 પણ ઉદર પોશણાર્થે, તો બીજી વિદ્યા શીખવી ગમે તે
 હુનર કરવો જોઈએ. જો બધા વેદવિદ્યા નહીં શીખીએ તો
 દશ વર્ષ પછી આપણને કૃષિમાણીનીજ પ્રથમતો મોટી
 ખોટ પડશે. કોઈ એમ ધારેકે કુંડના નાણાં તે કેટલાં એ-
 કઠાં થાય કે તેના બ્યાજમાંથી છોકરા બણાવવાનો ખર્ચ
 આ પુરો પડે, તો તેનો ઉત્તર એટલોજ કે ખુશી થકી
 બરાબ તેટલાં તેમને બાકીની વધુ રકમને માટે કેટલીક
 જમણવારો અમથી ફાકટની પેશી ગણે, તે ન કરતાં
 તેવો વરો જોને ત્યાં આવે કે તે અમુક રોકડી રકમ પેલા
 કુંડમાં ભરે, તો એથી દીનપ્રતીદીન પેલા કુંડમાં વધારો
 થશે અને એક મોટી રકમ વધતી જશે. “વીધા સર્વત્ર
 પુન્યમેત” માટે વીધા થકીજ દ્રવ્ય પ્રાપ્તિ છે. જો પ્રથમ
 રજાજ કેળવાયાની ભૂમીમાં સુંદર ક્યારો કરી, તેની અં-
 દર ઘણીજ અતુરાઈથી વીધારૂપી બીજ વાવવા કે તુરત
 તેના વ્રક્ષને વધતા વાર ન લાગે, અને નોતમ ફળ
 દ્રષ્ટીએ પડે કે જો સર્વતા મનમાં અમૃતની ઝરી

છેક નથી. માટે જ તે રીતે વીદ્યાન થવા થન કરો. અ-
 ધા માણુએ પ્રથમ સાવચેતી રાખવી જોઈએ તે “સમય
 મુચક” થવું જોઈએ. જે આપણે અધા વેદ હિતમ છે
 એમ ધારી વેદ બણશુ તો અધાનું એ વીદ્યામાંથી હર
 પાપણ થવું ઘણી રીતે મુશ્કેલ છે. માટે પોગ્ય રીતે વેદ
 પણ બણો. અને પછી આપણા નીભાવને માટે ખીન્ન
 હરકોઈ હુંતરમાં પ્રવીણ થવું જોઈએ. કોઈ કહેશે કે અર-
 કારી નિશાળોનું બણેલા હજારો રખડે છે ને તેમને કોઈ
 નોકરી નથી આપતું. પણ એ વાતે ખરી છે કે બણેલા
 ઘણા રખડે છે પણ જે દસ પંદર જણ બણેલા એકઠા
 મળી એક રોજગાર કરે તો તે વીદ્યાના ડહાપણ થકી
 તે રોજગારમાં કોઈ દિવસ ખતા આશ નહીં. તેને કોઈ
 છેતરી જશે નહીં, તેમજ તેના હિપર ખીટીય રાખ્યના
 છાયામાં કોઈ અમલદારથી જીલમ થનાર નથી ને કોઈ
 કરશે તો તેને ડેડ પૌઆડી આપશે, કોઈ દગાખોર, જાફ-
 ગર, પુતારો, ઢોંગી, લુચો વીત્રેરે એકદમ તેને ડગી નહીં
 જાય, માટે વીદ્યાન થઈને ગમે તે જાતનો હુંતર સોધી
 કહાડવો, ખાકી થોકધણું નોકરી મળશે એવી આશાથી
 નિશાળોનું બણી ધણું તો હજી ધોરણમુખી અભ્યાસ
 કરી સરટીફિકેટ મળવશો, એમાં કોઈ ખહુ જોર માર્યા-
 નેવું નથી. એ થકી ખહુ તારે રૂ. ૭—૮ ની કોઈ ડ. ઈ.
 દવા લાવીને જગ્યા આપે, ખાકી ખીજીતો કોઈ પૂછનારજ
 નથી. તેમ એવો હલકી નોકરી કરવામાં પણ બલીવાજ
 નથી. જીવો કદાપી આ પત્રનું પર ધ્યાન

નો નાતજાતમાં રહેવાની ઇચ્છા રાખ્યો તો કરેજી રૂપી
 ઊંડા કુવામાં પડી જુની મરવા સીવાય બીજો એકે રસ્તો
 નથી. માટે મારા સાતીલા બંધુઓને મારી આ અલ્પ
 સુખના જોઈ તેનો એટલોજ હેતુ છે કે, આપણે બધા થકી
 છેક પાછળ છોએ. માટે હવે જાગૃત થઈ આગળ વધવા
 ઉપાય કરવા જોઈએ. બંધુઓ “બાપનો કુવો બુડી
 મરવાનો નથી” પ્રથમ સમજા એકમત થઈ મી સરસ્વતી
 દેવીની ઉપાસના એક ખરા આત્મચક્રી કરી, અને જે તે રીતે
 તે દેવી પ્રસન્ન થાય એમ કરી, તેની પાસેથકી વરદાન
 જોવું કાંઈક ચોઈ પ્રાપ્તી કરો, કે પછી જ્યાં નાખો ત્યાં
 પાસા પોખાર પડે, અને કોઈ જગ્યાએ થકી કચ્ચાખાર
 પડવા તરફની ભીતી રહેજ નહીં. પછી હરકોઈ પ્રકારના
 હુંનરમાં પ્રવીણતાઈ મેળવી તેમાં જસનો ડુંકો વગાડો.
 અગાડીના પૂર્વજો કરતાં હાલ આપણે છેક નીરમાલ્ય
 થઈ ગયા છોએ. તે બધાનું મુળ ક્રૂર વિદ્યાજ છે. તેઓ-
 માં ને આપણમાં હાલ કેટલો બધો તફાવત પડી ગયોછે.
 અને તેમના બાંધેલાજ રીવાજોને આપણે એક કટંગી
 રીતમાં વર્તાવીએ છે. તેઓની બાંધેલી રીતોએ એવી તો
 શૈલ્ય અને સહેલી તથા અધાધ યુક્તિવાળીઓ છે કે તેનો
 વીચાર કરતાં આપણે વીરમથતા પામ્યા સીવાય રહીશુંજ
 નહીં, પણ હાલ આપણી દશા તો “પોખીનો કુતરો નહી
 ધાટનો ને નહી ધરનો” તેવી થઈછે. માટે હવેતો આંખ
 ઉઘાડી ચારેબાજુ તરફ નજર નાખો અને પાછળ પડી
 ને નક્કી કરી જાઓ આગળ વધવા બન

પમાં ભાસ્કરાચાર્ય, કવિતામાં કાળીદાસ, પાંડીતતામાં
 માધ્ય એ સીવાય બીજા અપાર વીદ્વાનો હતા અને હાલ છેક
 સુન્ય પડ્યા નેવો વખત આવી પહોંચશે એવા સંભવ
 આવી રહ્યો છે. માટે બીજાનો નહીં પણ કૃત દેશાભી-
 માન લાવી વીદ્યાની બાબતમાં જોડો અને તે ઉપર પૂરતો
 લક્ષ આપો અને જે તે રીતે સરીરે, દ્રવ્યે વીગેરે હરેક
 પ્રકારે એદાનમેદાન થતાં પણ વીદ્યાદેવીનો આપણાં -હદ-
 યોને વીધે વાણા થાય એમ કરો, જેમ આપણા આખા
 બચનું મુળ યાપુરદા છે, તેમ આપણી જીંદગીનું મુળ
 વીદ્યા છે માટે તે મુળમાં ઉધાઈ લાગેલી છે તેને ઉઝેડી
 નાખી ગેર ઓપડી જાતર નાંખી કોઈ વહેતા મીઠા ઝ-
 રાનું અમૃત રૂપી નીરમળ પાણી નામવું કે જે થકી પેલુ
 મુળ પ્રકુલીત થાય એટલે, ડાળ, પાન, થડ, અને જાલ
 એઓને વધતાં કાંઈ ધન નડે નહીં. માર કહેવું એકથી
 હજાર વાર એવું છે કે જે તે રીતે વીદ્યામાં વધારો થાય
 અને દુરાચાર, દુર્ગુણ, કુવહેમ વીગેરે નાશ પામે ને પ-
 રમેશ્વર સુમતી આપે.

તથાસ્તુ.

જંદ જીવંતી.

કરો સંપ સાણા તમે હિંદુ આને ;
 ઘટીછેજ વિદ્યા વધારો સુકાને,
 બણા ભેદ રૂડા તમે યુક્તિ એવી,
 કરો શોધ ઉડા ધરો સક્તિ તેવી.
 ધરો ધીરજો, સોધાવો પ્રદેશ.

કળાશક્તિ કીરતી અને આગરનો,
 તમે લાવશો ભિદ જાણે નહીં કો. ૨
 નથી નાત જાતો તમે જુદો જાણો,
 બધા આપ બંધુ તમેતો પ્રમાણો,
 મણી સદ્યસારી, બલાભિદ બાપો,
 આણે બંધુ મારા તમે મુખ આપો. ૩
 કરી સંપ સારો કુસંપોજ કાપો,
 ધરી ધૈર્યને કષ્ટ સર્વે ઉઘાપો,
 નડેરે નહીં એ કરો સીધુ કેવું,
 ડરો લેશ નાહી પડે દુઃખ સે'વું. ૪
 જુડી જે જડો તે તમે ખોદી નાંખો,
 રહી દુઃખકારી જુની તે ઉઘાપો,
 કરોની નવા આલતો આજ કેવા,
 પડે એ બધાને જાણી જી'લ જેવા. ૫

દોહરો.

કરો સુધારો સર્વદા, કુળે મનોરથ કામ;
 રેવાશંકર મુખ વદે, સુધરે સકળસુ ઠામ. ૬

મુક્તલિપ્ય

લી. સેવક.

કાગણસુ. (નેસનેઉ ૨૫-૨ ૮૨) રેવાશંકર નરોત્તમ ત્રવાડી.

* મારી કરેલી કવીતાઓનું પુસ્તક છપાવી આપવા
 કાઈ સદ્ગ્રહસ્થ પોતાની હેંશ બતાવે તો આપવા ઇતેન્નર-
 ઉ "વસ વિના નર પમુ" તેમ તેથી હું અંધારે પડ્યો છું.

